

Тема. ОЗЕРА. ШТУЧНІ ВОДОЙМИ

Мета: формувати поняття «озеро», «штучні водойми», виявити особливості в їх утворенні; розкрити особливості озерних улоговин, штучних водойм; продовжувати формувати навички роботи з контурною картою; розвивати практичні навички визначати географічне положення озер і водосховищ за картами атласу; сприяти розвитку навичок критичного мислення, виховувати бережливе ставлення до природи.

Обладнання: підручники, атласи, настінна карта півкуль, дві контурні карти України, кросворд, ЛОС.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Перевірка домашнього завдання

1. Прийом «Бліцопитування»

- У чому кількість води в річках протягом року не однакова?
- Як впливає рельєф на характер і напрям течії річок?
- У якої річки найбільша річкова система?
- Доведіть, що річки виконують руйнівну і будівню роботу?
- Які розрізняють рівні води в річці?

2. Прийом «Юний картограф»

Перед вами дві дуже схожі одна на одну карти України (на одній з карт навмисно допущені неточності в зображенні окремих річок). Порівняйте їх і знайдіть відмінності. Дайте відповідь на запитання: «Яка з карт, на вашу думку, відповідає дійсності?» Виконуючи завдання, користуйтеся фізичною картою України.

3. Прийом «Географічний практикум»

- Знайдіть на карті водоспади – чемпіони. Назвіть їх.
- Знайдіть на карті та назвіть річку, правий берег якої знаходиться в Європі, а лівий – в Азії.
- Часто річки є природним кордоном. Знайдіть річки, які є кордонами різних держав.
- Покажіть на карті шлях «з варяг у греки». Де він проходив?

4. Розгадування кросворду

1. Найдовша річка Європи. (Волга)
2. Найповноводніша річка світу. (Амазонка)
3. Річка, що протікає на межі Західносибірської рівнини і Середньосибірського плоскогір'я. (Єнісей)
4. Найбільша річка, що протікає в Україні. (Дніпро)
5. Друга за довжиною річка Європи. (Дунай)

				1	В	О	Л	Г	А	
		2	А	М	А	З	О	Н	К	А
	3	Є	Н	І	С	Е	Й			
	4	Д	Н	І	П	Р	О			
		5	Д	У	Н	А	Й			

III. Мотивація навчальної та пізнавальної діяльності

Прийом «Дивуй!»

Крім річок, найважливішими накопичувачами води на суші є озера, болота, водосховища. Озера іноді порівнюють з мініатюрними морями. Їх форма, розміри, склад і походження надзвичайно різноманітні. Так, у пустелях Центральної Азії є дивовижні «блукаючі» озера, які змінюють своє місце розташування. Існують на Землі озера, заповнені не водою, а кислотою або гарячим асфальтом, а є озера з «мертвою» та «живою» водою — як у казці! Але все-таки головна цінність озер — це прісна вода. Озера можна створити штучно, тоді їх називають водосховищами.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь про особливості озер, штучних водойм, з'ясуєте їх роль у житті та господарській діяльності людини.

IV. Вивчення нового матеріалу

Розгорнутий план етапу

1. Що таке озеро? (Прийом «Мозкова атака»)
2. Типи озер. (Робота з підручником та атласом)

Складання опорної схеми (ЛЮС) з типів озер та наведення прикладів за кожним типом.

3.Значення озер та їх охорона.

Як і де використовуються озера в господарській діяльності? (для рибальства, для водопостачання, як шляхи сполучення, місце оздоровлення, відпочинку).

4. Штучні водойми. (Робота в парах, з підручником; прийом «Навчаючи — учусь»)

Один учень вивчає канали й ставки (можна скласти план), другий — водосховища, потім вони розповідають одне одному навчальний матеріал.

Фізкультхвилинка.

V. Закріплення вивченого матеріалу

Прийом «Географічний практикум»

Завдання 1. Знайдіть та підпишіть на контурній карті такі озера: Каспійське, Байкал, Великі, Вікторія, Танганьїка, Ньяса, Ейр, Чад.

Завдання 2. Складіть усно характеристику географічного положення озера (на вибір) за планом (план написаний на дошці):

1. Назва.
2. На якому материку і в якій його частині знаходиться.
3. Форма, в якому напрямі витягнуте.
4. Середня й максимальна глибина.
5. Стічне чи безстічне.
6. Прісне чи солоне.

*** Прийом «Питання знавцям»**

• Озеро Байкал — унікальне і неповторне. У чому полягає особливість цього озера і чим вона пояснюється?

• На озерах нерідко виникають сильні вітри. Як пояснити їх походження?

- Про позитивну роль водосховищ у господарській діяльності людей відомо. А чи існують негативні наслідки їх створення? Якщо так, то які саме?

VI. Підсумки уроку

Прийом «П'ять речень» — «Мікрофон»

Передаючи по ланцюжку уявний мікрофон, учні п'ятьма реченнями формулюють висновки уроку.

VII. Домашнє завдання

- Опрацювати текст параграфа.
- Скласти п'ять запитань-«чомучок» до тексту параграфа.
- П'ятьом-шістьом учням (достатнього й високого рівня навчання) самостійно опрацювати тему «Льодовики. Вічна мерзлота».
- Об'єднатися в групи, принести папір, маркери.

Додатковий матеріал до уроку

- Байкал — найглибше озеро планети. Його глибина — 1620 м. Тут накопичено 23 тис. км³ води. В улоговину Байкалу можна влити 92 таких моря, як Азовське, а також воду всіх п'яти американських Великих озер, загальна площа яких у вісім разів більша за площу Байкалу. Сюди несуть свої води 336 річок, а витікає лише одна, але могутня ріка Ангара. Влітку Байкал зменшує спеку навколишньої території, а взимку — пом'якшує суворі сибірські морози. В озері сформувався унікальний тваринний світ, який налічує понад 2,5 тис. видів, 75 % яких ніде, крім Байкалу, немає.

- Найдовшим серед прісноводних озер є африканське озеро Танганьїка. З півночі на південь воно простяглося на 670 км. Цікаво, що це озеро за своєю глибиною (1435 м) поступається лише Байкалу. Воно також скидового походження. Обидва озера дуже схожі за конфігурацією та розмірами. Подібно до Байкалу, Танганьїка, приймаючи безліч річок, випускає лише одну. Але якщо Байкал замерзає взимку на п'ять місяців і ніколи не нагрівається вище за +12 °С, то Танганьїка не охолоджується нижче за +23 °С. До того ж, води в Байкалі вдвічі більше, ніж у Танганьїці.

- Озеро Самбар в Індії вісім місяців на рік буває солоним і чотири — прісним. Його площа — 160 км². За час сильної восьмимісячної посухи з озера видобувають 200 тис. тонн кухонної солі. А з червня до жовтня через безперервні дощі вода в озері опріснюється.

- Найбільш мертвим є не Мертве море, а озеро Смерті на острові Січілія. На його берегах немає жодної билинки, а на ту, що потрапить в озеро, чекає неминуча загибель. Виявляється, що з дна озера б'ють два джерела концентрованої кислоти, які отруюють воду.

- У Карпатських горах на території нашої країни поблизу міста Свалява Закарпатської області на висоті 700 м над рівнем моря біля селища Синяк є однойменне озеро. Розчинені в ньому сполуки Сульфуру (сірки) надають воді інтенсивного блакитного забарвлення.

- На території Волинської області України поблизу стародавнього Оконська Маневицького району є невеличке озеро з надзвичайно прозорою водою. Озеро ніколи не замерзає. Температура води в ньому не змінюється протягом року і становить +9 °С. Оконська криниця має карстове походження. Підземні води під великим тиском вириваються з її дна у вигляді своєрідних гейзерів.

- У пониззі Дунаю є найбільше в Україні прісноводне озеро Ялпуг, сполучене з озером Кугурлуй, з якого витікає кілька невеликих річок — приток Дунаю. Одна з них — Велика Ріпіда. Під час повені, коли рівень води в Дунаї стає вищим за рівень витoku Ріпіди, вона несе свою воду з Дунаю в ці озера.

- У Східній Африці є озеро, яке називають «каструлею». Воно знаходиться неподалік від вулкана Китуро. Під час виверження лава стікає в озеро, вода в ньому закипає, і риби та водорості варяться. Саме в ці дні озеро перетворюється на гігантську «каструлю». Коли виверження вулкана вщухає, мешканці виловлюють рибу, що зварилася в озері.

- Найбільші озера світу.

Назва	Країна	Поверхня, км ²	Глибина, м
Каспійське	Росія — Іран — Казахстан — Азербайджан — Туркменістан	376 000	1025
Верхнє	Канада — США	82 100	393
Вікторія	Кенія — Танзанія — Уганда	69 463	80
Аральське*	Казахстан — Узбекистан	51 100	61
Гурон	Канада — США	60 000	208
Мічіган	США	57 800	281

Танганька	Бурунді — Танзанія — Конго — Замбія	31 986	1470
Байкал	Росія	31 500	1620
Велике Ведмеже	Канада	30 000	137
Ньяса	Малаві — Мозамбік — Танзанія	28 878	706

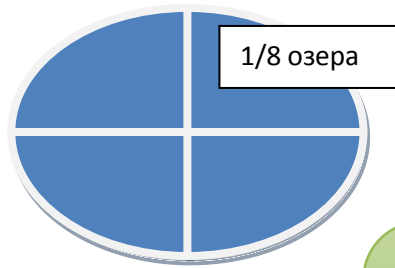
* Третина Аральського озера, відомого також під назвою Аральського моря, зникла в результаті реалізації проектів зрошення.

Кросворд

1. Найдовша річка Європи.
2. Найповноводніша річка світу.
3. Річка, що протікає на межі Західносибірської рівнини і Середньосибірського плоскогір'я.
4. Найбільша річка, що протікає в Україні.
5. Друга за довжиною річка Європи.

				1		О				
		2				З				
	3					Е				
	4					Р				
		5				А				

ЛОС «Озера»

За
глибиною

глибокі

мілкі

За складом
ВОДИ

прісні

солоні

Озера – природна
заглибина на
суходолі,
заповнена водою.

За
походженням
озерних
улоговин

тектонічні

вулканічні

загатні

стариці

лиманні

льодовикові

залишкові

За
СТОКОМ

стічні

безстічні

